

Příloha 1: Různé pohledy na stáří a stárnutí

Stáří

Z pohledu vývojové psychologie existuje mnoho členění. Švancara (in Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 167) dělí dospělost na: *mladou dospělost* (20 až 30-32 let), *střední dospělost* (30-32 až 46-48 let) a *starší dospělost* či *presenium* (do 60-65 let). Jiní autoři dělí věk dospělosti do čtyř etap: *časná dospělost* (20 až 25-30 let), *střední dospělost* (do 45 let), *pozdní dospělost* (do 60-65 let) a *stáří* (časné a vysoké).

Vágnerová (2007) člení období dospělosti na období: *mladé dospělosti* (20-40 let), *střední dospělosti* (40-50 let), *starší dospělosti* (50-60 let) a na *stáří* (*rané*: 60-75 let, *pravé*: 75 let a více). Dle Vágnerové (2007, s. 299) je stáří vymezováno jako poslední etapa života v rozmezí let 60–75 let. Jde o fázi, která bývá označována jako postvývojová, neboť byly už realizovány všechny skryté schopnosti rozvoje. Je s ním spojen úbytek energie, proměna osobnosti směřující k jejímu konci, ale toto období přináší také určitý nadhled a moudrost nebo pocit naplnění.

Petřková a Čornaničová (2004, in Šerák a Dvořáková, 2009, s. 29) dělí seniorský věk na: **rané stáří** (60-74 let, *mladí senioři*), **vlastní stáří** (75-89 let, *staří senioři*), **dlouhověkost** (90 let a více, *velmi staří senioři*).

Stáří můžeme chápat jako „pozdní fázi vývoje života člověka s řadou přirozených degenerativních procesů, které se projevují poklesem výkonu určitých funkcí“ (Holczerová a Dvořáčková, 2013, s. 21).

Termín **senescence** je závěrečným stádiem normálního lidského života i stárnutí. Pro statistické účely se starý věk dle Hartla a Hartlové (2004, s. 529) definuje jako „osoby staré šedesát let a více. Sociologický pohled je ovlivňován fyziologickými důsledky stárnutí, kolektivními zkušenostmi a společným sdílením hodnot té společnosti, ve které se senescenti nacházejí“.

Dle Eriksonovy teorie psychosociálního vývoje je ve stáří hlavním vývojovým úkolem dosáhnout integrity v pojetí vlastního života. Podle Eriksonova pojetí má jedinec „...dosáhnout opravdové osobní integrity, jež se odráží v přijetí vlastního životního běhu jako něčeho, co muselo být a co nezbytně nemohlo být jinak“ (Vágnerová, 2007, s. 244).

V raném stáří dochází k významné transformaci intimity i generativity. Stáří můžeme chápat také jako výsledek procesu individuace, proto můžeme považovat toto období také jako vrchol osobnostního rozvoje. Ze sociálního hlediska má toto období spíše negativní význam (Vágnerová, 2007, s. 315).

Ve stáří také dochází k proměně většiny kognitivních funkcí. Zhoršení těchto kognitivních funkcí ale nebývá rovnoměrné. Psychické funkce se zpomalují, sníží se kvalita percepce, zhoršuje se pozornost a paměť. Dochází také v průběhu tohoto období k nerovnoměrnému úbytku rozumových schopností. Největší pokles je zaznamenán v oblasti fluidní inteligence. Naučené funkce ale zůstávají déle. Důležitá je míra kognitivní resilience u jedince v období raného stáří. Ta se projevuje tak, že jedinec odolává různým potížím a zvládá je. Změny v poznávacích funkcích jsou podmíněné nejen biologicky, ale také je mohou ovlivnit i psychosociální faktory (Vágnerová, 2007, s. 333).

Co se týče proměny emocionality, tak dochází k celkovému zklidnění emočního prožívání. Intenzita a frekvence některých z emocí klesá, ale může taktéž narůstat citová dráždivost. Emoční regulaci můžeme dle Vágnerové (2007, s. 349) specifikovat jako schopnost ovládat nálady, ale i koncentraci na prevenci nepříjemných pocitů. U jedinců v tomto vývojovém stadiu je zřejmé, že se můžou měnit také potřeby a jejich preference ve způsobu uspokojování. Stejně tak se mohou měnit také osobnostní vlastnosti, některé z nich se mohou také zvýraznit.

Z hlediska přizpůsobování se problémům stáří můžeme rozlišovat několik typů. Podle studie S. Reichardové (1962, in Langmeier a Krejčířová, 2013, s. 208) lze vyčlenit pět typů nebo strategií vyrovnávání se s vlastním stářím:

1. **Konstruktivní strategie** – člověk, který se vyrovnává konstruktivně s realitou vyššího věku, je stále aktivní a nepřestává mít radost ze života a z vřelých citových vztahů k blízkým lidem. Je si vědom možnosti svých výkonů a hranic i budoucích vyhlídek, akceptuje i eventualitu smrti a přijímá ji bez nadměrného strachu a zoufalství.
2. **Strategie závislosti** – člověk s touto strategií má sklon k pasivitě a závislosti na druhých lidech, na které spoléhá víc než na své vlastní síly. Je téměř bez

ambicí, přenechává odpovědnost i povinnosti mladším a uchyluje se do svého soukromí.

3. **Strategie hostility** (nepřátelství a hněvivosti vůči druhým) – takový člověk má sklon dávat vinu druhým lidem nebo nepříznivým okolnostem za své nezdary. Je také často agresivní a podezřívavý, stále si na něco stěžuje.
4. **Strategie sebenenávisti** – tito lidé obracejí agresivitu vůči sobě samému. Jsou k sobě nadměrně kritičtí, vidí svůj život jako selhání a nedávají najevo žádné přání žít ho znovu. Smrt je předjímána jako milosrdné vysvobození z velmi neuspokojivého života.

Stárnutí

Holczerová a Dvořáčková (2013, s. 21) popisuje stárnutí jako „sérii změn, které se specificky projevují na těle i na duši.“

Langmeier a Krejčířová (2013, s. 210) uvádějí jednu **starší teorii stárnutí** (především Cummingsová a Henry, 1961), která za nejpodstatnější znak stáří považovala stále výraznější pozbývání sociální angažovanosti a ztrátu společenských vztahů. Celý život je tak možno rozčlenit **do tří období**:

- a) období výstavby sociálních rolí (dětství a dospívání),
- b) období plné společenské angažovanosti, v němž jsou lidé plně produktivní a zaujímají rozhodující sociální role (střední věk),
- c) období opětovného pozbývání sociálních rolí – nejprve pozvolného (pozdní dospělost), později rychlejšího (stáří, „*třetí věk*“).

Giddens (2013, s. 285-286) zmiňuje *biologické stárnutí*, *psychologické stárnutí* a *sociální stárnutí*. Obecně pro muže i ženy **biologické stárnutí** souvisí např. se zhoršujícím se viděním, ztrátou sluchu, vráskami, úbytkem svalové hmoty a doprovodným hromaděním tuku, poklesem kardiovaskulární činnosti aj. K **psychologickému stárnutí** patří zhoršující se: paměť a schopnost učit se, inteligence, zručnost i motivace dozvídat se nové věci. U **sociálního stárnutí** jde zejména o proměnu rolí. Sociální věk se totiž skládá z norem, hodnot a rolí, které jsou chronologickému věku přiřazovány. Některé stereotypní role pro starší lidi mohou představovat újmu, vést k nižšímu sebevědomí či k izolaci a mohou je stigmatizovat.

Známé jsou případy **ageismu** (diskriminace starých lidí), který by se dal definovat jako znevýhodňování starých lidí ve společnostech západního typu. Znevýhodnění se může týkat: v přístupu k zaměstnání a ke zdravotním, sociálním a jiným službám, v míře respektu. Ageismus je spojen s předsudky, kdy je stáří spojováno s negativními charakteristikami (Matoušek, 2008, s. 20).

Rozšířen je též nepřesný a hanlivý výraz pro projevy stáří, tzv. **senilita** (*senility, dotage*), kdy dochází k úbytku a poklesu duševních funkcí, změně chování. Adjektivum **senilní** (*senile*) označuje člověka, který je stařecký, vetšý a předčasně zestárlý (Hartl a Hartlová, 2004, s. 530).

Příloha 2: Fáze přípravy a adaptace na důchod a další souvislosti s důchodem související

Proces přípravy a adaptace na důchod je ovlivňován různými faktory a probíhá v několika fázích (Sterns a Gray, 1999, Whitbourne, 2001, Kom a Moen, 2001, in Vágnerová, 2007, s. 361–362):

- 1) Fáze přípravy na důchod.
- 2) Fáze bezprostřední reakce na změnu.
- 3) Fáze deziluze a postupného přizpůsobování nové životní situaci.
- 4) Fáze adaptace na životní styl důchodce a stabilizace nového stereotypu.

Odchod do důchodu se projeví také v oblasti psychických potřeb, ale může je ovlivnit různým způsobem (Vágnerová, 2007, s. 365-366).

- 1) **Potřeba stimulace** – v důchodu může člověku chybět dostatečný přísun smysluplných podnětů, zejména pokud by neměl jinou, přijatelnou činnost.
- 2) **Potřeba orientace a adaptace** – starší člověk se musí s novou situací vyrovnat a hledat jiný způsob života, který by pro něj byl dostupný, zvládnutelný a zároveň mu přinášel alespoň nějaké uspokojení.
- 3) **Potřeba aktivity** – práce naplňuje ve značné míře potřebu smysluplné aktivity. Udržení určité úrovně činnosti je nezbytné. Obtížné je ale najít aktivity, které by mohly mít pro staršího člověka nějaký smysl.
- 4) **Potřeba sociálního kontaktu** – Člověk důchodového věku se obvykle stýká s menším počtem lidí než dřív a postupně může ztrácet pocit sounáležitosti se svou profesní skupinou (vazba na prostředí pracoviště). Často zbývají pouze členové rodiny a sousedé. Proto je větší riziko sociální izolace, zejména u těch jedinců, kteří žijí osaměle.
- 5) **Potřeba citové jistoty a bezpečí** – ztráta profesní role zvýší nejistotu staršího člověka, protože mu vezme jeho pozici ve společnosti a ponechá mu jen zázemí uvnitř malých sociálních skupin. Starší člověk potřebuje někam patřit a být někým akceptován – může saturovat tuto potřebu rodina nebo přátelé.
- 6) **Potřeba seberealizace** – profesní role je jednou z významných možností seberealizace. Člověk může hodnotit podle své práce, podle jejího přínosu pro společnost, který potvrzuje jeho osobní hodnotu...Ztráta profesní role může

fungovat jako osobní znehodnocení, může vést k pocitům bezvýznamnosti a druhořadosti...Je třeba se zaměřit na jiné hodnoty, než je výkon a jeho společenská prezentace (Vágnerová, 2007, s. 365-366).

Důchodem, jinými slovy penzí / pensí, je myšlen „stav zaměstnance po ukončení aktivní činnosti dosažením služebního stáří nebo ze zdravotních důvodů, jde o výslužku či odpočinek.“ (Slovník cizích slov, online, 2019) Zjistit čas, kdy půjde jedinec do starobního důchodu, může usnadnit veřejně dostupná, online „důchodová kalkulačka“, kde je možné zadat pohlaví, počet dětí a datum narození. (Peníze.cz, Důchodová kalkulačka, 2019)

Důchodcem je jedinec, který pobírá **dávky důchodového pojištění (*pension benefits*)**. V České republice jsou ale vypláceny následující dávky:

- 1) *starobní důchod při dosažení důchodového věku,*
- 2) *starobní důchod před dosažením důchodového věku,*
- 3) *plný invalidní důchod,*
- 4) *částečný invalidní důchod,*
- 5) *zvýšení důchodu pro bezmocnost,*
- 6) *vdovský a vdovecký důchod*
- 7) *sirotčí důchod.*

Jsou odvozené z příjmu výdělečné činnosti a z doby placeného pojištění (Matoušek, 2008, s. 39). Důchodové pojištění (*pension insurance*) je součástí sociálního pojištění pro definovaný okruh sociálních událostí. Dle legislativy ČR se jedná o Zákon č. 155/1995 Sb., n. v. 557/1990, 227/1995, 290/1995 a další vydávaná nařízení vlády o výši vyměřovacích základů, resp. o zvýšení důchodů a je povinné pro všechny fyzické osoby. Je vypláceno občanovi v momentě, kdy dosáhl určené věkové hranice, při vzniku invalidity, při ovdovění a osiřeni (Matoušek, 2008, s. 136).

Odbornou pomoc ve věcech důchodového pojištění poskytují občanům a organizacím okresní správy sociálního zabezpečení (OSSZ), v Praze Pražská správa sociálního zabezpečení (PSSZ) a její územní pracoviště. Činnost OSSZ a PSSZ řídí a kontroluje Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ). Ta rozhoduje o nároku na důchody, jejich výši a výplatě (MPSV, Důchodové pojištění, 2019).

Příloha 3: Pracovní činnosti lektora dalšího vzdělávání a jeho odborné dovednosti

Lektor dalšího vzdělávání řídí a realizuje výukový proces v dalším vzdělávání a mezi jeho pracovní činnosti patří:

- Spolupráce s koordinátory a projektanty kurzu při určování a konkretizaci obsahu a struktury kurzu.
- Rozpracování cílů a obsahu kurzu včetně požadovaných kompetencí do detailního plánu a rozvrhu vzdělávání.
- Volba a příprava a využití didaktické techniky, učebních textů a dalších učebních pomůcek.
- Zpracování vlastních učebních nebo podpůrných textů.
- Příprava a sestavování prezentací.
- Příprava scénářů a materiálně technického zajištění modelových situací a dalších činností.
- Navazování vztahu s účastníky dalšího vzdělávání a dohody pravidel a průběhu vzdělávání.
- Motivování účastníků vzdělávacího programu.
- Vstupní hodnocení kompetencí a dalších charakteristik účastníků kurzu.
- Prezentace učiva s přizpůsobením účastníkům kurzů.
- Vedení a řízení tréninku a procvičování dovedností a kompetencí, včetně využití didaktické techniky.
- Vedení a řízení modelových situací a dalších činností účastníků, vč. využití didaktické techniky.
- Vedení a řízení diskuzí, vč. využití didaktické techniky.
- Ověřování znalostí, dovedností a kompetencí účastníků.
- Hodnocení účinnosti vzdělávání a tréninku.
- Poskytování individuálních konzultací.
- Zadávání a hodnocení samostatných a skupinových prací účastníků.
- Vedení dokumentace kurzu.
- Instruktáže účastníků vzdělávacího programu o BOZP a PO (MPSV, NSP, 2018).

Mezi nutné odborné dovednosti lektora dalšího vzdělávání patří:

- sestavení obsahu a struktury vzdělávacího programu na základě stanovených vzdělávacích cílů, vč. z nich vyplývajících kompetencí.
- rozpracování obsahu kurzu do minutového scénáře vč. volby didaktických pomůcek a metod výuky.
- zjišťování úrovně vstupních kompetencí a vzdělávacích potřeb účastníků vzdělávacího programu.
- prezentace vzdělávacího obsahu s využitím interaktivního přístupu, řešení problémů a rozborů příkladů z praxe s využitím didaktických pomůcek.
- příprava, řízení a vyhodnocení modelových situací a metod práce se skupinou.
- zadávání samostatných a skupinových prací účastníkům vzdělávacího programu.
- hodnocení účinnosti vzdělávání a dosažení nastavených vzdělávacích cílů a požadovaných kompetencí (MPSV, NSP, 2018).

Příloha 4: Historie města Loun

Již v 11. – 12. století vznikla osada Luna, která se nacházela v místě dnešního kostela sv. Petra, který byl vystavěn později (v pol. 15. století). V pol. 13. století bylo založeno královské město Louny na dvou důležitých dopravních tepnách rodem Přemyslovců. Město Louny má dochováno mnoho historických památek, mezi něž patří např. známá Žatecká brána, hradby s baštami, kostel Matky Boží, dům Sokolů z Mor, dům „Daliborka“ (renesanční fasáda z 16./17. století) nebo chrám sv. Mikuláše, který vznikl na základě plánů královského stavitele Benedikta Rejta ve stylu pozdní gotiky (1538). Z barokního období je dochován „Barokní špitál“ a socha Panny Marie, kterou lze spatřit na Mírovém náměstí v centru města na morovém sloupu. V empírovém stylu je postavena budova dnešní Městské knihovny Louny. Významnou památkou je také židovská synagoga nebo radnice v historizujícím slohu (Webové stránky MÚ Louny, 2019).

Příloha 5: Městská knihovna Žatec a Městská knihovna Most

Městská knihovna Žatec

- poskytování knihovnických, bibliografických, referenčních a informačních služeb všeobecného charakteru;
- přístup do odborných databází, on-line katalogu, souborného katalogu a k síti internet;
- činnost studovny s internetem v oddělení pro dospělé čtenáře a činnost dětského počítačového centra v oddělení pro dětské čtenáře;
- kopírování ve formátech A3, A4, scanování, laminování a balení knih;
- výprodej vyřazených knih, periodických publikací a ostatních nosičů informací;
- zajišťování lekcí informačního vzdělávání pro školská zařízení a pořadů pro širokou veřejnost, akce pro děti a dospělé, různé projekty, workshopy, výstavy, přednášky, besedy a soutěže, publikační a další činnosti;
- odborná pomoc při vyhledávání literatury a konzultace při výběru literatury;
- zodpovídání dotazů faktografického a informačního charakteru;
- relaxační zóny a studijní místa, včetně využití wifi zóny;
- možnost využití odkládacích prostor v šatních skříňkách;
- zajišťování výkonu regionálních funkcí v základních knihovnách regionu Žatecka a Podbořanska, a to zejména v oblastech tvorby výměnných knihovních souborů, jejich oběhu a distribuce, aktualizace a revize knihovních fondů, poradenské a konzultační činnosti.

K těmto účelům jí slouží její hlavní budova, kde se nachází oddělení pro dospělé a pro děti, studovna, multifunkční sál. Dále má knihovna k dispozici tři pobočky v městských částech: pobočka Jih (pro děti a dospělé) a dvě pobočky pro seniory v pečovatelských domech Jih a Podměstí (Webové stránky Městské knihovny Žatec, 2018).

V knihovně jsou k dispozici také počítače s připojením na internet, případně k práci s textovými a tabulkovými procesory a dalšími aplikacemi. (Městská knihovna Žatec, *Informační služby*, 2018) Knihovna nabízí také v rámci ostatních služeb také tisk dokumentů ve formátu A4, kopírování ve formátech A3, A4, scanování, balení učebnic a knih a laminování dokumentů (Webové stránky Městské knihovny Žatec, 2018).

Pod sebou má také dlouhodobé projekty. Prvním z nich je projekt **Čtenáři čtenářům aneb dejme knihám další šanci**, kde mohou čtenáři i veřejnost donést své vlastní přečtené knihy do regálu v hlavní knihovně. Knihy tak najdou další využití, neboť si je mohou odnést jiní čtenáři nebo jsou předávány dál v rámci jiných projektů, jako je např. *Knihy do vlaku*, *Plážová knihovna* a *Knihobudky*. Druhým je projekt **Knihy do vlaku**. Regál s knihami je umístěn na hlavním nádraží Českých drah, který se průběžně doplňuje knihami vyřazenými z fondu knihovny, dary od čtenářů a knihami z projektu *Čtenáři čtenářům*. Pro návštěvníky koupaliště a sauny je ve vestibulu koupaliště zajištěna celoročně výpůjční služba bez registrace a bez poplatků v rámci projektu **Plážová knihovna**. V prostoru Kapucínské zahrady je možné v rámci projektu **Knihobudky** (umístění skříněk na knihy) bezplatně si zapůjčit a vyměnit knihy mezi veřejností. Všechny výše zmíněné projekty fungují na principu: půjč si knihu, přečti ji a vrať nebo vyměň za jinou (ideálně jednu dej a jednu si vezmi). Pod hlavičkou knihovny je možné účastnit se také pravidelných středečních setkání zájemců o německý jazyk bez lektora, kde mluví každý podle svých schopností a možností. Děje se tak v rámci projektu: **Konverzační klub v němčině** (Webové stránky Městské knihovny Žatec, 2018).

Městská knihovna Most

Hlavním cílem je vytvoření fungujícího systému vzájemně provázaných knihoven, obnovení a vykonávání regionální funkce ve všech knihovnách regionu Most. MKM zajišťuje pro obsluhované knihovny v rámci regionální funkce tyto činnosti (Webové stránky Městské knihovny Most, 2019):

- poradenská a konzultační činnost,
- statistika knihovnických činností,
- vzdělávání knihovníků, pořádání seminářů a porad,

- tvorba, distribuce a oběh výměnných fondů,
- pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů,
- nákup a zpracování knihovních fondů z prostředků obcí.

V období září–listopad 2018 byly v rámci MKM nabízeny pro seniory tyto kurzy:

- *Angličtina pro začátečníky,*
- *Angličtina pro mírně pokročilé,*
- *Němčina pro začátečníky,*
- *Němčina pro pokročilé,*
- *Francouzština pro začátečníky,*
- *Základy PC a Začínáme s internetem,*
- *Kurz jógy pro seniory.*

Zároveň následující kurzy mohla navštěvovat kromě seniorů i veřejnost:

- *Kurzy dovedných rukou* (korálkování, ozdobné předměty apod.),
- *Ruční práce pro každého* (paličkování, háčkování, pletení),
- *Kouzelný svět opery* (vyprávění o známých operách s poslechem hudby),
- *Bylinky pomáhají* (Webové stránky Městské knihovny Most, 2019).

Příloha 6: Otázky k rozhovoru s lektory v projektu „Třetí věk“

Pohlaví: žena / muž

Věková kategorie:

20–30 let 31–40 let 41–50 let 51–60 let 61–70 let 71 a více

Nejvyšší dosažené vzdělání:

Jak dlouho působíte v Městské knihovně Louny?

I. OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ:

1. Uveďte, jakým způsobem jste začal participovat na projektu „Třetí věk“ při MKL? Věnoval/a jste se edukaci seniorů již před příchodem do Městské knihovny Louny. Pokud ano, kde a jak dlouho?
2. Jaká jsou, dle Vašeho názoru, specifika práce s touto cílovou skupinou? Jakou roli, dle Vašeho názoru, hraje další vzdělávání a celoživotní učení u seniorů? Jaký jim, podle Vás, přináší hlavní přínos?
3. Jak pracujete s evaluací/zpětnou vazbou na kurz od seniorů? (evaluační dotazníky, hodnocení v průběhu kurzu)? Jakým způsobem výsledky vzdělávání u seniorů hodnotíte?
4. Jaká témata podle Vás v nabídce Městské knihovny Louny chybí? Co byste v projektu Třetí věk doporučili Vy osobně?
5. Co si Vy osobně představíte pod pojmem: kvalitní kurz pro seniory?
6. Máte představu, o které kurzy je tradičně největší zájem? (minulý rok, tento rok)
7. Podílíte se Vy sám/a na propagaci kurzů v rámci projektu „Třetí věk“? Pokud ano, jakým způsobem? (webové stránky, Facebook, letáky, jiné sociální sítě, propagace na spřátelených akcích pro cílovou skupinu, aj.)

II. OBLAST: KURZY LEKTORA

8. Jaké kurzy v rámci projektu „Třetí věk“ lektorujete? Jaká je kapacita Vašich kurzů a jaká je obvyklá naplněnost?
9. Jak se připravujete na realizaci jednotlivých kurzů pro seniory? Jak seniory motivujete v rámci svých kurzů? Jaký je cíl Vámi realizovaného kurzu/realizovaných kurzů?
10. Narážíte při samotné realizaci kurzu někdy na nějaké problémy? Setkal/a jste se s nějakou bizarností?
11. Jaká je délka Vašeho kurzu. Je dle Vašeho názoru optimální? Jste spokojen s prostorami-pro zajištění hladkého průběhu kurzů? Pokud ne, co byste změnil/a?
12. Jaký je výstup z Vašich kurzů? (co musejí během trvání kurzu plnit a v závěru zvládnout?)
13. Využíváte při edukaci seniorů nějaké podklady, pomůcky, techniku / technologie, které jsou určeny pro seniory? (vytištěné materiály, tzv. *handouty*, mají přístup do online prostředí (LMS), mají k dispozici skripta vytvořená pracovníky projektu „Třetí věk“, jiné...).

III. OBLAST: VZDĚLAVATEL SENIORŮ

14. Jaké vzdělání, kvalifikaci, kompetence (vědomosti, dovednosti, zkušenosti), odbornost by měl mít dle Vašeho názoru vzdělavatel seniorů? Jaké by měl mít lektor pracující se seniory osobnostní předpoklady?
15. Jakou roli hraje další vzdělávání a celoživotní učení u lektorů, kteří realizují kurzy pro seniory? Máte i Vy nějaký pracovní úspěch, který se

týká realizace kurzů pro seniory? (Např. něco, co se zdálo být pro Vás na začátku těžké a zvládl(a) jste to?)

16. Existuje dle Vašeho názoru nějaký kurz/výcvik/workshop nebo v rámci formálního vzdělávání nějaká škola, které by připravila dobře edukátory seniorů na práci se seniory?
17. Zapojujete absolventy Vašich kurzů, aby měli možnost předat zkušenosti a zážitky nově příchozím nebo potenciálním kurzistům? Pokud ano, prosím, upřesněte jak a kde.
18. Realizujete ve svých kurzech zpětnou vazbu? Pokud ano, máte již relevantní informace o tom, jaká jsou očekávání před a spokojenost seniorů po skončení Vašeho kurzu?
19. Pracujete také se seniory, kteří mají nějaké postižení nebo znevýhodnění? Pokud ano, prosím, sdělte jak.
20. Jakým způsobem své kurzy koncipujete? (Jaké metody a formy výuky využíváte?)

Příloha 7: Otázky k rozhovoru s ředitelkou v projektu MKL

Pohlaví: žena / muž

Věková kategorie:

20–30 let 31–40 let 41–50 let 51–60 let 61–70 let 71 a více

Nejvyšší dosažené vzdělání:

Doba působení ve funkci ředitele:

I. OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ:

1. Kdy jste se rozhodla realizovat v rámci činností MKL projekt Třetí věk?
2. Jaká jsou, dle Vašeho názoru, specifika práce s touto cílovou skupinou? Jakou roli, dle Vašeho názoru, hraje další vzdělávání a celoživotní učení u seniorů? Jaký jim, podle Vás, přináší hlavní přínos?
3. Jak pracujete s evaluací/zpětnou vazbou na kurz od seniorů? (evaluační dotazníky, hodnocení v průběhu kurzu)? Jakým způsobem výsledky vzdělávání u seniorů hodnotíte?
4. Jaká témata podle Vás v nabídce Městské knihovny Louny chybí? Co byste v projektu Třetí věk doporučila Vy osobně?
5. Co si Vy osobně představíte pod pojmem: kvalitní kurz pro seniory?
 - z *pozice lektora:*
 - (dle Vašeho názoru) z *pozice seniorů:*
 - z *pozice zadavatele:*
6. Máte představu, o které kurzy je tradičně největší zájem? (minulý rok, tento rok)
7. Jakým způsobem propagujete kurzy v rámci projektu Třetí věk? (webové stránky, Facebook, letáky, jiné sociální sítě, propagace na spřátelených akcích pro cílovou skupinu, aj.)

II. OBLAST: VZDĚLAVATEL SENIORŮ

8. Jaké vzdělání, kvalifikaci, kompetence (vědomosti, dovednosti, zkušenosti), odbornost by měl mít dle Vašeho názoru vzdělavatel seniorů? Jaké by měl mít lektor pracující se seniory osobnostní předpoklady?
9. Jakou roli hraje další vzdělávání a celoživotní učení u lektorů, kteří realizují kurzy pro seniory? Máte i Vy nějaký pracovní úspěch, který se týká realizace kurzů pro seniory? (Např. něco, co se zdálo být pro Vás na začátku těžké a zvládl(a) jste to?
10. Existuje dle Vašeho názoru nějaký kurz/výcvik/workshop nebo v rámci formálního vzdělávání nějaká škola, kteří by připravila dobře edukátory seniorů na práci se seniory?
11. Zapojujete absolventy Vašich kurzů, aby měli možnost předat zkušenosti a zážitky nově příchozím nebo potenciálním kurzistům? Pokud ano, prosím, upřesněte jak a kde.
12. Realizujete ve svých kurzech zpětnou vazbu? Pokud ano, máte již relevantní informace o tom, jaká jsou očekávání před a spokojenost seniorů po skončení Vašeho kurzu?
13. Pracujete také se seniory, kteří mají nějaké postižení nebo znevýhodnění? Pokud ano, prosím, sdělte jak.

III. OBLAST: VOLNÉ VYJÁDŘENÍ

14. Chtěla byste cokoliv dodat k výuce seniorů?

Příloha 8: Přepis rozhovoru s externí lektorkou MKL

Pohlaví: žena

Věková kategorie: 41–50 let

Nejvyšší dosažené vzdělání: VŠ (Mgr., PF UJEP – *Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro 2. a 3. stupeň*)

Jak dlouho působíte v Městské knihovně Louny? Od září 2018

I. OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ:

- 1. Uved'te, jakým způsobem jste začal participovat na projektu „Třetí věk“ při MKL? Věnoval/a jste se edukaci seniorů již před příchodem do Městské knihovny Louny. Pokud ano, kde a jak dlouho?**

„Letos v létě jsem navrhla paní ředitelce Kučerové možnost otevření skupiny cvičení Tai Chi pro Třetí věk. V srpnu se uskutečnila ukázková lekce v pavilonu v parku a od září se pravidelně každý týden setkáváme. (Vy jste se tuším zúčastnil druhé nebo třetí hodiny).“

- 2. Jaká jsou, dle Vašeho názoru, specifika práce s touto cílovou skupinou? Jakou roli, dle Vašeho názoru, hraje další vzdělávání a celoživotní učení u seniorů? Jaký jim, podle Vás, přináší hlavní přínos?**

„Specifika – respektovat zdravotní stav a fyzické možnosti cvičenců. Dle mého názoru má další vzdělávání u seniorů obrovský význam. Umožňuje jim prožít aktivně stáří, přináší jim spoustu nových poznatků a zážitků. Mohou se začít věnovat koníčkům, činnostem, kterým se dříve kvůli nedostatku času nemohli věnovat. Zabraňuje sociální izolaci seniorů, udržuje je v mentální kondici.“

- 3. Jak pracujete s evaluací/zpětnou vazbou na kurz od seniorů? (evaluační dotazníky, hodnocení v průběhu kurzu)? Jakým způsobem výsledky vzdělávání u seniorů hodnotíte?**

„Zatím mám pouze zpětnou vazbu verbální. Studentky po každém cvičení poděkují, tleskají a odchází v dobré náladě. Dotazníky nás nejspíše čekají v pololetí. Již teď mohu říci, že vidím výrazný pokrok ve cvičení oproti první lekci.“

4. Jaká témata podle Vás v nabídce Městské knihovny Louny chybí? Co byste v projektu Třetí věk doporučili Vy osobně?

„Pracuji pro Třetí věk krátce, nedokážu posoudit. Měla jsem pocit, že cvičení tai-chi by mohlo najít své příznivce ve Třetím věku, proto jsem oslovila paní ředitelku.“

5. Co si Vy osobně představíte pod pojmem: kvalitní kurz pro seniory?

„Kurz pro seniory by měl dle mého názoru splňovat kritéria stejná nebo alespoň obdobná jako jakýkoli vzdělávací kurz. tzn. materiálně technické zajištění: kvalitní výukové prostory, příjemné prostředí, dostupnost technických pomůcek, zajištěné studijní materiály – kopie, knihy, plánky, mapy atd.“

„Personální zajištění – erudovaný lektor s připraveným studijním plánem a jasně stanovenými cíli a min. výstupy. V případě seniorů navíc časově dostupný tzn. nejlépe v dopoledních hodinách.“

6. Máte představu, o které kurzy je tradičně největší zájem? (minulý rok, tento rok)

„Nemám.“

7. Podílíte se Vy sám/a na propagaci kurzů v rámci projektu „Třetí věk“? Pokud ano, jakým způsobem? (webové stránky, Facebook, letáky, jiné sociální sítě, propagace na spřátelených akcích pro cílovou skupinu, aj.)

„Zatím ne, pouze sdílením akcí na Facebooku.“

II. OBLAST: KURZY LEKTORA

8. Jaké kurzy v rámci projektu „Třetí věk“ lektorujete? Jaká je kapacita Vašich kurzů a jaká je obvyklá naplněnost?

„Kurz cvičení tai-chi. Pravidelně cvičí 11-15 studentek.“

9. Jak se připravujete na realizaci jednotlivých kurzů pro seniory? Jak seniory motivujete v rámci svých kurzů? Jaký je cíl Vámi realizovaného kurzu/realizovaných kurzů?

„Věnuji se cvičení taichi od roku 2003, náplň kurzu konzultuji s kolegy z České asociace taijijuan, kteří se věnují lekcím taichi pro U3V v Ústí nad Labem.“

10. Narážíte při samotné realizaci kurzu někdy na nějaké problémy? Setkal/a jste se s nějakou bizarností?

„Ne.“

11. Jaká je délka Vašeho kurzu. Je dle Vašeho názoru optimální? Jste spokojen s prostorami-pro zajištění hladkého průběhu kurzů? Pokud ne, co byste změnil/a?

„Lekce trvá 60 min, což považuji pro danou věkovou skupinu za optimální. Prostory jsou vyhovující (pavilon v parku i sálek v MK Luna).“

12. Jaký je výstup z Vašich kurzů? (co musejí během trvání kurzu plnit a v závěru zvládnout?)

„Základy a principy cvičení taichi, sestava čchi-kung - 8 kusů brokátu (Pa-tuan-ťin), sestava holých rukou – 8 forem taichi.“

13. Využíváte při edukaci seniorů nějaké podklady, pomůcky, techniku / technologie, které jsou určeny pro seniory? (vytištěné materiály, tzv. handouty, mají přístup do online prostředí (LMS), mají k dispozici skripta vytvořená pracovníky projektu „Třetí věk“, jiné...).

„CD přehrávač a hudbou pro cvičení taichi + obrázky vyučovaných pozic (cvičení 8 kusů brokátu) - slouží spíš jako motivační odměna, studentky je dostávají poté, co danou pozici zvládají bez problému a rozebereme si podrobněji její historii, vliv na vnitřní orgány, filosofický rozměr atd. - fungují výborně, studentky se na ně těší a tvoří si své vlastní portfolio na připravený blanket, kde si k obrázkům doplňují své vlastní poznámky - výstup ještě nemohu zhodnotit, nejspíš po vánocích, chtěla bych ho spojit s debatou.“

III. OBLAST: VZDĚLAVATEL SENIORŮ

14. Jaké vzdělání, kvalifikaci, kompetence (vědomosti, dovednosti, zkušenosti), odbornost by měl mít dle Vašeho názoru vzdělavatel seniorů? Jaké by měl mít lektor pracující se seniory osobnostní předpoklady?

„Dle mého názoru se do Třetího věku hlásí aktivní, vzdělaní senioři se zájmem o dění kolem sebe. Lektor by měl být dostatečně erudovaný v oblasti, které se se svými

studenty věnuje. Měl by umět zvládnout práci s kolektivem osobností, být dostatečně vnímavý, trpělivý, tolerantní, ale zároveň rozhodný. Měl by mít autoritu.“

15. Jakou roli hraje další vzdělávání a celoživotní učení u lektorů, kteří realizují kurzy pro seniory? Máte i Vy nějaký pracovní úspěch, který se týká realizace kurzů pro seniory? (Např. něco, co se zdálo být pro Vás na začátku těžké a zvládl(a) jste to?

„Máme za sebou devět lekcí. Já osobně jsem z pokroků studentek i atmosféry, která při lekcích panuje nadšená. Ale na celkové hodnocení je ještě brzy.“

16. Existuje dle Vašeho názoru nějaký kurz/výcvik/workshop nebo v rámci formálního vzdělávání nějaká škola, kteří by připravila dobře edukátory seniorů na práci se seniory?

Nevím. Sama čerpám ze zkušeností, které získávám při vedení klasických kurzů taichi v Lounech (kurzisté ve věku 30-72), při letních soustředěních a speciálních lekcích asociace. V neposlední řadě mi pomáhá 20 let praxe ve školství z toho více než 15 let na SŠ.

17. Zapojujete absolventy Vašich kurzů, aby měli možnost předat zkušenosti a zážitky nově příchozím nebo potenciálním kurzistům? Pokud ano, prosím, upřesněte jak a kde.

„Zatím ne, představovala bych si veřejnou ukázkou cvičení při závěrečné akademii Třetího věku, ale to je ještě předčasné to plánovat.“

18. Realizujete ve svých kurzech zpětnou vazbu? Pokud ano, máte již relevantní informace o tom, jaká jsou očekávání před a spokojenost seniorů po skončení Vašeho kurzu?

„Zatím ne.“

19. Pracujete také se seniory, kteří mají nějaké postižení nebo znevýhodnění? Pokud ano, prosím, sdělte jak.

„Ne.“

20. Jakým způsobem své kurzy koncipujete? (Jaké metody a formy výuky využíváte?)

„Frontální výuka v případě složitějších forem individuální přístup.“

Příloha 9: Přepis rozhovoru s interním lektorem MKL

Pohlaví: muž

Věková kategorie: 31–40 let

Nejvyšší dosažené vzdělání: VŠ (Mgr.), obor: *Kulturní dějiny*

Délka působení v Městské knihovně Louny: 8 let

I. OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ:

- 1. Uved'te, jakým způsobem jste začal participovat na projektu „Třetí věk“ při MKL? Věnoval/a jste se edukaci seniorů již před příchodem do Městské knihovny Louny. Pokud ano, kde a jak dlouho?**

„Před příchodem do MKL jsem se edukaci seniorů nevěnoval. Po nástupu do MKL cca po půl roce na mě přešla správa projektu a admin webových stránek projektu. Od r. 2011 jsem lektorem v projektu – v průběhu let předměty kulturní dějiny, dějiny každodennosti, věda a technika (výuka PC), výuka dotykového telefonu a tabletu, úvod do genealogie. Od r. 2012 zodpovídám za celý chod projektu – správa, zápisy, tvorba rozvrhů, organizace školního roku, organizace exkurzí pro studenty aj.“

- 2. Jaká jsou, dle Vašeho názoru, specifika práce s touto cílovou skupinou? Jakou roli, dle Vašeho názoru, hraje další vzdělávání a celoživotní učení u seniorů? Jaký jim, podle Vás, přináší hlavní přínos?**

„Práce se seniory je specifická ve všem. Mají jiný přístup ke studiu ve srovnání s žáky a studenty základních a středních škol, mají o studium větší zájem, často jsou i iniciátory směřování různých témat v předmětech. Mají životní zkušenosti, často mohou doložit vlastní zážitky, vyjadřují se k tématům.“

„Další vzdělávání a celoživotní učení je pro seniory přínosem. Neustále prohlubují své znalosti, trénují paměť. Projekt má pozitivní i sociální roli – senioři jsou v kontaktu se svými spolužáky, přáteli, společností – nejsou odstrčeni na kraj společnosti.“

- 3. Jak pracujete s evaluací/zpětnou vazbou na kurz od seniorů? (evaluační dotazníky, hodnocení v průběhu kurzu)? Jakým způsobem výsledky vzdělávání u seniorů hodnotíte?**

„Zpětná vazba probíhá ústní formou na konci každého kurzu. Studenti také shrnují svoje studium na konci pětiletého studia u příležitosti slavnostního předávání symbolických diplomů.“

„Přibližně před 3 lety jsme realizovali velké dotazníkové šetření k projektu, kde se studenti vyjadřovali k jednotlivým předmětům, úrovni lektorům. Zjišťovali jsme, jaké předměty jim chybí, jaké obory by chtěli do budoucna studovat, zda jim vyhovuje výše kurzovního apod.“

4. Jaká témata podle Vás v nabídce Městské knihovny Louny chybí? Co byste v projektu „Třetí věk“ doporučili Vy osobně?

„Dlouhodobě je z řad studentů slyšet zájem po obnově nabídky předmětů z oblasti přírody. Kdysi jsme realizovali kurzy biologie a dendrologie. Do budoucna bychom podobná témata opět chtěli zařadit.“

„Jsem přesvědčen, že nabízené předměty z oblasti společenských věd či výuky cizích jazyků jsou plně pokryty. Nabídka předmětů ale plně souvisí na finančních a personálních možnostech.“

5. Co si Vy osobně představíte pod pojmem: kvalitní kurz pro seniory?

„Z pozice lektora – vysoká úroveň znalostí, dobré vyjadřovací schopnosti, zajímavá témata.“

„Z pozice seniorů – buď kurz, kde se dozví informace, které je zajímají, nebo informace, které potřebuji.“

6. Máte představu, o které kurzy je tradičně největší zájem? (minulý rok, tento rok)

„Tradičně o zeměpisné, cestovatelské předměty, výuku jazyků, tělocvičení, umělecké výtvarné předměty, regionální historii, trénování paměti, výuka jazyků, výuka informatiky (v letošním roce poprvé více zájemců o výuku dotykového telefonu a tabletu než o výuku PC).“

7. Podílíte se Vy sám/a na propagaci kurzů v rámci projektu „Třetí věk“? Pokud ano, jakým způsobem? (webové stránky, Facebook, letáky, jiné sociální sítě, propagace na spřátelených akcích pro cílovou skupinu, aj.)

„Jsem administrátorem webových stránek projektu, správcem facebookového profilu knihovny, podílím se na tvorbě letáků, plakátů a pozvánek, studenty informuji o veškerém dění v projektu prostřednictvím e-mailů nebo SMS zpráv.“

II. OBLAST: KURZY LEKTORA

8. Jaké kurzy v rámci projektu Třetí věk lektorujete? Jaká je kapacita Vašich kurzů a jaká je obvyklá naplněnost?

„V současné době předměty úvod do genealogie – kapacita 17 studentů, obvyklá naplněnost přednášky cca 80 %.“

„Dále předmět dotykový telefon a tablet – počet studentů v letošním zimním semestru 46, prozatím jsou souběžně realizovány 2 začátečnické úrovně, obvyklá naplněnost semináře cca 85 %.“

9. Jak se připravujete na realizaci jednotlivých kurzů pro seniory? Jak seniory motivujete v rámci svých kurzů? Jaký je cíl Vámi realizovaného kurzu/realizovaných kurzů?

„Genealogie – příprava samostatná v rámci pracovní doby nebo doma, využívání osobních zkušeností, absolvování kurzu genealogie před 3 lety, osobní návštěvy archivu aj.“

„Dotykový telefon – Osobní zkušenosti a znalosti, přirozený zájem o orientaci v technologických novinkách v oboru.“

„Seniory motivuji jasným cílem na konci každého kurzu, snažím se o lidský přístup k problému, žádný začátečník pro mě není odepsaný. V případě nepochopení vysvětluji znovu a důkladněji.“

„Cíl – vytvořit si vlastní rodokmen či rodovou kronikou; naučit studenty pracovat s dotykovými zařízení.“

10. Narážíte při samotné realizaci kurzu někdy na nějaké problémy? Setkal/a jste se s nějakou bizarností?

„U realizace vybraných kurzů se samozřejmě problémy někdy objeví. Např. problém s malým počtem přihlášených studentů, tzn. předmět se neotevře. Nebo naopak problém s velkým počtem přihlášených studentů (ale ne tolik, aby se otevřela např.“

ještě jedna skupina), tzn. že se studenti vejdou do našich omezených prostor jen tak tak.“

„Zajímavým problémem (bizarností) je např. zasedací pořádek u předmětů, kde je velká kapacita studentů. Ti často již s velkým předstihem jsou připraveni v přednáškové místnosti tak, aby si zabrali "své" místo u stolů. Dokonce jsme se setkali i s drobným konfliktem, resp. stížností, abychom toto napravili (nafoukli místnost a přidali další stoly a židle). Bohužel to často není v našich silách.“

11. Jaká je délka Vašeho kurzu. Je dle Vašeho názoru optimální? Jste spokojen s prostorami-pro zajištění hladkého průběhu kurzů? Pokud ne, co byste změnil/a?

„Genealogie – jednoletý kurz.“

„Dotykový telefon – neomezená časová dotace, tzn. dokud nebudou studenti znát všechno.“

„Kapacita prostorů pro mé kurzy je ideální. Ne vždy využívám prostorů kongresového sálu, někdy vyučuji v ateliéru, resp. malém sálu.“

„Ale, jak píší výše, některé přednášky se setkávají s daleko větším zájmem ze strany studentů (např. cestovatelské předměty nebo předměty týkající se historie a regionu), kdy si často říkáme, že by kongresový sál potřeboval protáhnou ještě tak o 2-3 metry, aby se studenti vždy vešli.“

12. Jaký je výstup z Vašich kurzů? (co musejí během trvání kurzu plnit a v závěru zvládnout?)

„Pro absolvování kurzu je potřeba splnit alespoň ¾ docházky. Speciální výstup v kurzech nemám.“

13. Využíváte při edukaci seniorů nějaké podklady, pomůcky, techniku/technologie, které jsou určeny pro seniory? (vytištěné materiály, tzv. handouty, mají přístup do online prostředí (LMS), mají k dispozici skripta vytvořená pracovníky projektu Třetího věku, jiné...) – otázka pro nepohybově zaměřené kurzy

„Ne. V některých případech zasilám studentům odkazy na web, prezentace z přednášek aj.“

III. OBLAST: VZDĚLAVATEL SENIORŮ

14. Jaké vzdělání, kvalifikaci, kompetence (vědomosti, dovednosti, zkušenosti), odbornost by měl mít dle Vašeho názoru vzdělavatel seniorů? Jaké by měl mít lektor pracující se seniory osobnostní předpoklady?

„Samotné vzdělání, přehled v oboru, empatický, příjemné vystupování aj.“

15. Jakou roli hraje další vzdělávání a celoživotní učení u lektorů, kteří realizují kurzy pro seniory? Máte i Vy nějaký pracovní úspěch, který se týká realizace kurzů pro seniory? (Např. něco, co se zdálo být pro Vás na začátku těžké a zvládl(a) jste to?

„Pracovním úspěchem projektu je určitě inspirování pro ostatní instituce, které s podobným projektem teprve začínají. Dále např. pravidelné praxe studentů, kteří se zajímají o celoživotní vzdělávání.“

16. Existuje dle Vašeho názoru nějaký kurz/výcvik/workshop nebo v rámci formálního vzdělávání nějaká škola, kteří by připravila dobře edukátory seniorů na práci se seniory?

„Žádný z lektorů nemá speciální školu na vzdělávání seniorů. Většina lektorů jsou vysokoškolsky vzdělaní lidé, řada z nich bývalí nebo současní učitelé. Někteří lektori mají pro svůj předmět absolvovaný speciální kurz pro práci s touto specifickou skupinu.“

17. Zapojujete absolventy Vašich kurzů, aby měli možnost předat zkušenosti a zážitky nově příchozím nebo potenciálním kurzistům? Pokud ano, prosím, upřesněte jak a kde.

„Ano. Někteří studenti se v minulosti stali samotnými lektory. Někteří studenti se zapojují do projektů vzdělávání seniorů nad rámec MKL, resp. projektu třetí věk.“

18. Realizujete ve svých kurzech zpětnou vazbu? Pokud ano, máte již relevantní informace o tom, jaká jsou očekávání před a spokojenost seniorů po skončení Vašeho kurzu?

„Zpětná vazba probíhá ústní formou na konci každého kurzu. Studenti také shrnují svoje studium na konci pětiletého studia u příležitosti slavnostního předávání symbolických diplomů.“

„Přibližně před 3 lety jsme realizovali velké dotazníkové šetření k projektu, kde se studenti vyjadřovali k jednotlivým předmětům, úrovni lektorům. Zjišťovali jsme, jaké předměty jim chybí, jaké obory by chtěli do budoucna studovat, zda jim vyhovuje výše kurzovního apod.“

19. Pracujete také se seniory, kteří mají nějaké postižení nebo znevýhodnění?

Pokud ano, prosím, sdělte jak.

„Ne.“

20. Jakým způsobem své kurzy koncipujete? (Jaké metody a formy výuky využíváte?)

„Genealogie – přednáška.“

„Dotykový telefon – interaktivní seminář.“

Příloha 10: Přepis rozhovoru s externím lektorem MKL

Pohlaví: muž

Věková kategorie: 51–60 let

Nejvyšší dosažené vzdělání: Mgr. (Pedagogická fakulta)

Délka působení v Městské knihovně Louny: 3 roky

I. OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ:

1. Uveďte, jakým způsobem jste začal participovat na projektu „Třetí věk“ při MKL? Věnoval/a jste se edukaci seniorů již před příchodem do Městské knihovny Louny. Pokud ano, kde a jak dlouho?

„Od roku 2008 jsem předsedou lounské odbočky Spolku rodáků a přátel města Loun a okolí. Některé přednášky jsme pořádali v prostorách Městské knihovny v Lounech a zároveň jsem sám pro MKL některé přednášky s literárně historickým zaměřením sám dělal.“

2. Jaká jsou, dle Vašeho názoru, specifika práce s touto cílovou skupinou? Jakou roli, dle Vašeho názoru, hraje další vzdělávání a celoživotní učení u seniorů? Jaký jim, podle Vás, přináší hlavní přínos?

„Ohlasy“ z mé strany jsou jen a jen kladné, protože se vesměs jedná o lidi, které daný obor zajímá. Obrovským přínosem celoživotního vzdělávání seniorů je také to, že se pravidelně setkávají se svými vrstevníky a nezůstávají v jakési své vlastní uličce bez možnosti kontaktu s ostatními, jak se často, bohužel, i stává...“

3. Jak pracujete s evaluací/zpětnou vazbou na kurz od seniorů? (evaluační dotazníky, hodnocení v průběhu kurzu)? Jakým způsobem výsledky vzdělávání u seniorů hodnotíte?

„Vzhledem k tomu, že senioři mají většinou bázeň z klasického „zkoušení“, zpětnou vazbu získávám většinou z následných diskusí.“

4. Jaká témata podle Vás v nabídce Městské knihovny Louny chybí? Co byste v projektu Třetí věk doporučili Vy osobně?

„Náplň je v kompetenci vedení MKL a ta si cíleně provádí svou vlastní „sondáž“. Zajímavá by asi pro účastníky byla Literární historie či základy rétoriky.“

5. Co si Vy osobně představíte pod pojmem: kvalitní kurz pro seniory?

- z pozice lektora,
- (dle Vašeho názoru) z pozice seniorů,
- z pozice zadavatele / zaměstnavatele.

„Kombinace všeho výše uvedeného s doplněním o „výjezdy“ za poznáním.“

6. Máte představu, o které kurzy je tradičně největší zájem? (minulý rok, tento rok)

„Nezkoumám.“

7. Podílíte se Vy sám/a na propagaci kurzů v rámci projektu Třetí věk? Pokud ano, jakým způsobem? (webové stránky, Facebook, letáky, jiné sociální sítě, propagace na spřátelených akcích pro cílovou skupinu, aj.)

„Přes Městské informační centrum.“

II. OBLAST: KURZY LEKTORA

8. Jaké kurzy v rámci projektu „Třetí věk“ lektorujete? Jaká je kapacita Vašich kurzů a jaká je obvyklá naplněnost?

„Dějiny regionu / 25–35 účastníků ve skupině.“

9. Jak se připravujete na realizaci jednotlivých kurzů pro seniory? Jak seniory motivujete v rámci svých kurzů? Jaký je cíl Vámi realizovaného kurzu/realizovaných kurzů?

„Formou samostudia, což obnáší má profese pedagoga na zdejším gymnáziu i základní škole. / Oprášit vesměs bohaté znalosti lidí podpořené jejich velkými životními zkušenostmi a rozšiřovat je o nové poznatky.“

10. Narážíte při samotné realizaci kurzu někdy na nějaké problémy? Setkal/a jste se s nějakou bizarností?

„U účastníků se stále výrazně projevuje jejich minulost – postoje v době normalizace, což mnohdy přináší zajímavé (i ostřejší) výměny názorů.“

11. Jaká je délka Vašeho kurzu. Je dle Vašeho názoru optimální? Jste spokojen s prostorami-pro zajištění hladkého průběhu kurzů? Pokud ne, co byste změnil/a?

„60 minut + 30 minut přestávka + 60 minut. Prostory jsou většinou dostačující, byť by si MKL zasloužila větší sál.“

12. Jaký je výstup z Vašich kurzů? (co musejí během trvání kurzu plnit a v závěru zvládnout?)

„Zodpovězeno výše, např. II/2 etc.“

13. Využíváte při edukaci seniorů nějaké podklady, pomůcky, techniku / technologie, které jsou určeny pro seniory? (vytištěné materiály, tzv. *handouty*, mají přístup do online prostředí (LMS), mají k dispozici skripta vytvořená pracovníky projektu Třetího věku, jiné...).

„Bohaté fondy knihovny – dobový tisk, knihy, sám přináším fotografie, filmové záznamy atd., skripta nemají – dostupné jsou publikace o našem regionu.“

14. Jakým způsobem své kurzy koncipujete? (Jaké metody a formy výuky využíváte?)

„Frontální a skupinové vyučování propojené návštěvami archivu, galerie a muzea (vše do 100 metrů od MKL).“

III. OBLAST: VZDĚLAVATEL SENIORŮ

15. Jaké vzdělání, kvalifikaci, kompetence (vědomosti, dovednosti, zkušenosti), odbornost by měl mít dle Vašeho názoru vzdělavatel seniorů? Jaké by měl mít lektor pracující se seniory osobnostní předpoklady?

„V mém oboru je ideální mít vzdělání vysokoškolské, důležité je kultivované vystupování, z něhož by měla vyvěrat úcta k životním zkušenostem těch dříve narozených, prostě nebýt suverénem, nad něhož není!“

16. Jakou roli hraje další vzdělávání a celoživotní učení u lektorů, kteří realizují kurzy pro seniory? Máte i Vy nějaký pracovní úspěch, který se týká realizace kurzů pro seniory?

„Za opakovaný „úspěch“ snad mohu považovat to, že mě mnozí z nich volili opakovaně do zastupitelstva města.“

17. Existuje dle Vašeho názoru nějaký kurz/výcvik/workshop nebo v rámci formálního vzdělávání nějaká škola, kteří by připravila dobře edukátory seniorů na práci se seniory?

- *Z čeho čerpáte Vy inspiraci?*
- *Co se Vám v práci se seniory osvědčilo?*
- *Jakou roli hraje předchozí zkušenost s prací se seniory v edukaci seniorů?*

„Nevím o tom, ostatní je zodpovězeno výše.“

18. Zapojujete absolventy Vašich kurzů, aby měli možnost předat zkušenosti a zážitky nově příchozím nebo potenciálním kurzistům? Pokud ano, prosím, upřesněte jak a kde.

„Nabyté vědomosti šíří dál ve svých rodinách.“

19. Realizujete ve svých kurzech zpětnou vazbu? Pokud ano, máte již relevantní informace o tom, jaká jsou očekávání před a spokojenost seniorů po skončení Vašeho kurzu?

„Zodpovězeno výše.“

20. Pracujete také se seniory, kteří mají nějaké postižení nebo znevýhodnění? Pokud ano, prosím, sdělte jak.

„Bezbariérový vstup do MKL je základem.“

21. Jakým způsobem své kurzy koncipujete? (Jaké metody a formy výuky využíváte?)

„Zodpovězeno výše.“

Příloha 11: Přepis rozhovoru s ředitelkou MKL

Pohlaví: žena

Věková kategorie: 51–60 let

Nejvyšší dosažené vzdělání: Mgr. (obor: *Pedagogika*)

Doba působení ve funkci ředitele: 13 let

I. OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ:

1. Kdy jste se rozhodla realizovat v rámci činnosti MKL projekt Třetí věk?

„Od roku 2006 (6 měsíců po svém nástupu).“

2. Jaká jsou, dle Vašeho názoru, specifika práce s touto cílovou skupinou?

Jakou roli, dle Vašeho názoru, hraje další vzdělávání a celoživotní učení u seniorů? Jaký jim, podle Vás, přináší hlavní přínos?

„Pro lektory je náročné široké věkové spektrum studentů (rozpětí i 40 let). Ve srovnání se studenty školou (opravdu) povinným, mají chuť studovat, naplňují dobrovolně svůj volný čas. Jsou vnímaví, připravení, ochotni spolupracovat. Vzdělávání je důležité pro udržení duševní svěžesti, samostatnosti, zdravý duch udržuje zdravé tělo. Získávají sebevědomí, drží (částečně) krok s moderní technikou, necítí se vyčlenění. Nejdůležitější je jejich socializace (mají svoji skupinu, kam patří), mediální obraz stáří je změněn.“

3. Jak pracujete s evaluací/zpětnou vazbou na kurz od seniorů? (evaluační dotazníky, hodnocení v průběhu kurzu)? Jakým způsobem výsledky vzdělávání u seniorů hodnotíte?

„Na konci každého školního roku dochází k dotazování. Každá skupina má svého třídního učitele, ten se studenty průběžně hovoří. Na základě výsledků šetření se proměňuje obsahová náplň.“

4. Jaká témata podle Vás v nabídce Městské knihovny Louny chybí? Co byste v projektu Třetí věk doporučila Vy osobně?

„Nabídka je dostatečně široká.“

5. Co si Vy osobně představíte pod pojmem: kvalitní kurz pro seniory?

- z *pozice lektora* – kurz dostatečně materiálně vybavený, s vnímavou skupinou lidí

- *(dle Vašeho názoru) z pozice seniorů – motivující ke studiu, nutící něco se dozvědět, na něčem pracovat*
- *z pozice zadavatele / zaměstnavatele – kurz vedený odborníkem, který se bude tématu věnovat na sto procent.*

6. Máte představu, o které kurzy je tradičně největší zájem? (minulý rok, tento rok)

„Cestování, jazyky, trénování paměti.“

7. Jakým způsobem propagujete kurzy v rámci projektu Třetí věk? (webové stránky, Facebook, letáky, jiné sociální sítě, propagace na spřátelených akcích pro cílovou skupinu, aj.)

„Všemi zmíněnými prostředky.“

II. OBLAST: VZDĚLAVATEL SENIORŮ

8. Jaké vzdělání, kvalifikaci, kompetence (vědomosti, dovednosti, zkušenosti), odbornost by měl mít dle Vašeho názoru vzdělavatel seniorů? Jaké by měl mít lektor pracující se seniory osobnostní předpoklady?

- *odborník*
- *empatický*
- *pozitivně smýšlející*
- *milý, vtipný*
- *ideálně mladší než oni (senioři jsou rádi mezi mladými lidmi)*

9. Jakou roli hraje další vzdělávání a celoživotní učení u lektorů, kteří realizují kurzy pro seniory? Máte i Vy nějaký pracovní úspěch, který se týká realizace kurzů pro seniory? (Např. něco, co se zdálo být pro Vás na začátku těžké a zvládl(a) jste to?

- *povzbuzující zjištění, že se stáří nemusíme bát*
- *daleko lepší je učit seniory než mladé studenty*
- *myslela jsem, že se nebudou opakovaně hlásit, ale cyklicky znovu do kurzů vstupují.*

10. Existuje dle Vašeho názoru nějaký kurz/výcvik/workshop nebo v rámci formálního vzdělávání nějaká škola, kteří by připravila dobře edukátory seniorů na práci se seniory?

- *Z čeho čerpáte Vy inspiraci? Ze své původní profese.*
- *Co se Vám v práci se seniory osvědčilo? Chovat se k nim jako mladým studentům, brát je jako partnery a využívat jinakosti a jejich životních zkušeností.*

- *Jakou roli hraje předchozí zkušenost s prací se seniory v edukaci seniorů?
Žádnou – student jako student.*

11. Zapojujete absolventy Vašich kurzů, aby měli možnost předat zkušenosti a zážitky nově příchozím nebo potenciálním kurzistům? Pokud ano, prosím, upřesněte jak a kde.

- *Ano, snažíme se, aby studenti sami některé kurzy koordinovali/nebo vedli.*
- *Např. momentálně mediální seminář koordinuje studentka.*

12. Realizujete ve svých kurzech zpětnou vazbu? Pokud ano, máte již relevantní informace o tom, jaká jsou očekávání před a spokojenost seniorů po skončení Vašeho kurzu?

„Ano. Jejich očekáváním je nekonečnost kurzů, mnozí to mají tak, že dokud nedochodí cyklus, nemohou zemřít.“

**13. Pracujete také se seniory, kteří mají nějaké postižení nebo znevýhodnění?
Pokud ano, prosím, sdělte jak.**

„Ano. Většina z nich má nějaké zdravotní problémy. Máme vozičkářku (členku divadelního souboru), mnozí mají duševní problémy.“

III. OBLAST: VOLNÉ VYJÁDRĚNÍ

14. Chtěla byste cokoliv dodat k výuce seniorů?

„Je to nejlepší (pracovní) věc, která se mi v životě podařila a jsem na ni pyšná.“